

О. Р. Савченко

студ. II курсу, спеціальність «Право»,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Науковий керівник: *старший викладач кафедри кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики О. В. Нарожна*

ДО ПИТАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ОБУМОВЛЕНОСТІ ЖЕРТВ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ

Глобальність й актуальність теми захисту прав жінок як жертв правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи полягає в тому, що має характер підвищеної суспільної небезпеки у зв'язку з необоротністю наслідків, які заподіюють ці діяння. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи являються поширеними та серйозними проблемами охорони здоров'я, які впливають на мільйони людей у всьому світі. Ними керують багато чинників, які діють в ряді соціальних, культурних та економічних контекстів. У центрі цих проблем, спрямованих проти жінок, стоїть гендерна нерівність.

Під терміном «жертва» розуміються особи, яким індивідуально або колективно було завдано шкоди, включаючи тілесні ушкодження або моральні збитки, емоційні страждання, матеріальні збитки або суттєве обмеження їх основних прав в результаті дії або бездіяльності, що порушує чинні національні кримінальні закони держав-членів, включаючи закони, що забороняють злочинне зловживання владою [1, ст. 1].

Дослідження науковцями проблеми жінки як жертви недостатньо розкрита та багато аспектів не розглядається, оскільки ця проблема має початковий характер на шляху дослідження та обґрунтування висновків щодо неї. На сьогодні основна мета полягає у розробці концептуальних основ визначення жінки як жертви, тобто особи жіночої статі, які потерпіли від злочину, з урахуванням її анатомо-фізіологічних, психологічних, психічних відмінностей та їх впливу на поведінку жінки в сучасному суспільстві.

Національне законодавство та правова практика кримінального переслідування сексуального насильства в Україні є достатньо обмеженими та не розкривають усіх аспектів захисту прав жертви, як наприклад, міжнародні стандарти та практика.

У національному законодавстві та судовій практиці зґвалтування визначається як вчинення дій сексуального характеру, пов'язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло іншої особи з використанням геніталій або будь-якого іншого предмета, без добровільної згоди потерпілої особи [2, ст. 152].

Кримінальний кодекс України містить шість статей, які стосуються сексуального насильства: зґвалтування; сексуальне насильство; примушування до вступу в статевий зв'язок; вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку; розбещення неповнолітніх та домагання дитини для сексуальних цілей [2, ст. 152-156¹].

Ця сфера правопорушень щодо жінок є одним з найбільш поширених порушень прав людини в сучасному світі та серйозним бар'єром на шляху забезпечення рівності жінок. Якщо порівнювати практику та статистичні дані щодо жертв кримінального правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, то аналіз свідчить наскільки поширеним це правопорушення є у відношенні до жінок. Поширений і укорінений характер цього порушення прав людини вимагає адекватно широких заходів з метою зміни свідомості

людей, впливу на систему кримінального правосуддя і формування державної політики.

Будь-яка дія гендерно зумовленого насильства, яка призводить до, або, вірогідно, призведе до фізичної, сексуальної чи психологічної шкоди або страждання жінок, включно з погрозами здійснення таких дій, примусом чи примусовим позбавленням свободи у громадському чи приватному житті. Насильство проти жінок охоплює такі випадки, але не обмежується ними: фізичне, сексуальне і психологічне насильство, яке відбувається в сім'ї, включно з нанесенням побоїв, зґвалтування дружини чоловіком, каліцтво жіночих статевих органів та інші шкідливі традиційні практики відносно жінок, позашлюбне насильство і насильство, пов'язане з експлуатацією; фізичне, сексуальне та психологічне насильство, яке відбувається в суспільстві в цілому, включно із зґвалтуванням, сексуальною наругою, сексуальним домаганням і залякуванням на роботі, у навчальних закладах та в інших місцях, торгівлею жінками і примусовою проституцією; фізичне, сексуальне та психологічне насильство з боку або при потуранні держави, де би воно не відбувалося [3, с. 37].

Необхідно сказати про те що, у багатьох країнах, у тому числі й Україні, не заведено говорити про статистику зґвалтувань та сексуальних насильств, оскільки ця тема табуїтована, мало обговорюється. Це соромно, непристойно. Винятки бувають тільки тоді, коли сексуальне насильство супроводжується іншими тяжкими злочинами – травмами, вбивством.

Сексуальне насильство над жінками приймає безліч форм і відбувається в різних обставинах і контекстах. У багатьох країнах дані по більшості аспектів сексуального насильства відсутні, і всюди існує нагальна необхідність їх наукового дослідження. Такого ж уваги заслуговують і заходи по боротьбі з сексуальним насильством. Вони можуть бути різними, але головними є первинне попередження сексуального насильства проти жінок і чоловіків, підтримка жертв сексуального нападу, заходи, що збільшують ймовірність затримання і покарання винуватців зґвалтування, а також зміна соціальних норм і підвищення статусу жінок. Життєво важливо розробляти заходи, які підходять для бідних країн, а також строго оцінювати ефективність програм як в індустріальних, так і в країнах, що розвиваються.

Можна сказати про те, що необхідно змінити та удосконалити законодавчу базу, запровадити зміцнення системи підтримки та моніто-

рингу, розробити безпечну і конфіденційну систему для звітів щодо гендерно-обумовленого насильства.

Висновки: по-перше необхідно розробити підзаконні нормативні акти, щоб підтримати впровадження нового законодавства щодо гендерно-обумовленого насильства. По-друге, забезпечити ефективне впровадження механізмів для нового законодавства і підзаконних нормативних актів шляхом розроблення інструкцій, проведення навчання і регулярних обмінів між усіма відповідними діями, щоб обговорити результати і позитивну практику, а також шляхом сприяння міжвідомчого співробітництва. По-третє, розробити і проводити регулярні навчальні програми для поліції, прокурорів, суддів, фахівців соціальної, освітньої, медичної сфер, уповноважених з питань запобігання і протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі.

Список використаної літератури

1. Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання владою від 29 лист. 1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_114#Text (дата звернення 28.03.2021).

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 15 квіт. 2008 р. № 270 –VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 28.03.2021).

3. Стратегія запобігання та протидії сексуальному насильству, пов'язаному з конфліктом, в Україні : веб-сайт. URL : https://ukraine.un.org/sites/default/files/2020-09/crsv%20strategy%20ua_0.pdf (дата звернення 28.03.2021).